

ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Анотація. Розглянуто визначення поняття "потенціал підприємства". Визначено основні складові потенціалу та розкрито фактори зовнішнього та внутрішнього середовищ, які здійснюють вплив на його формування.

Аннотация. Рассмотрено определение понятия "потенциал предприятия". Определены основные составляющие потенциала и раскрыты факторы внешней и внутренней среды, оказывающие влияние на его формирование.

Annotation. The article reviews the definition of "enterprise potential". The basic constituents of potential and the major factors of the external and internal environment, which influence its formation have been defined.

Ключові слова: потенціал підприємства, структура потенціалу підприємства, чинники впливу на потенціал підприємства.

Ринкове середовище в Україні, у якому функціонують суб'єкти господарської діяльності, характеризується динамічним і складним розвитком. Як наслідок – економічні відносини стають більш глобалізованими та невизначеними, що вимагає концентрації зусиль менеджменту підприємств у площину вивчення всіх наявних можливостей прибуткового функціонування, забезпечення конкурентних переваг, формування яких є певним гарантом тривалого ефективного функціонування підприємства і залежить від якості реалізації його потенціалу.

Проте більшість вітчизняних підприємств не повністю використовує свій потенціал, що обумовлено, в першу чергу, відсутністю розуміння важливості цієї складової економічної категорії, що спонукає до подальшого дослідження даної проблематики.

Поняття "потенціал підприємства" досліджували такі видатні вчені, як Авдеєнко В. М., Білоусов Р. А., Волкова О. М., Горбунов Е. П., Ждан О. В., Ігнатовський П. А., Євдокімов Ф. І., Ф. Котлер, Ковальов В. В., Краснокутська Н. С., Могиллов Ю. М., саме вони сформуливали певну теоретичну базу щодо суті та складових частин даної категорії.

Метою даної статті є розгляд питання сутності та складу потенціалу підприємства, його структуризації та формування, внутрішні та зовнішні факторів впливу на його ефективність використання.

У ринкових умовах господарювання визначальними для підприємства є його потенційний випуск – очікуваний у перспективі обсяг виробництва певного виду продукції, товарів, обчислений з урахуванням виробничих можливостей, ринкового попиту, цін. У цьому контексті важливе місце належить потенціалу, оскільки він дає змогу правильно оцінити стан підприємства щодо вимог зовнішнього й внутрішнього середовищ.

В етимологічному значенні термін "потенціал" походить від латинського *potentia* й означає "можливості, потужність".

Коло визначень потенціалу підприємства дуже широке, що пояснюється відсутністю єдиної думки у вчених-науковців щодо змісту цього поняття та його відношення з іншими економічними категоріями.

Так, Лапін Є. В. ототожнював потенціал з масштабами діяльності виробничого підприємства, а для його характеристики найчастіше використовував такі показники, як виробнича потужність, знімання продукції з одиниці виробничої площі тощо [1].

Олексюк О. І. потенціал підприємства визначає як максимально можливу сукупність активних і пасивних, явних і прихованих альтернатив (можливостей) якісного розвитку соціально-економічної системи підприємства у певному середовищі господарювання (ситуаційно-ринкова складова) з урахуванням ресурсних, структурно-функціональних, часових, соціокультурних та інших обмежень [2].

Проте найбільш поширене трактування сутності потенціалу підприємства звучить як сукупності можливостей суспільства формувати і максимально задовольняти потреби в товарах і послугах на основі оптимального використання наявних ресурсів в умовах конкретних соціально-економічних відносин.

Деякі автори залежно від специфіки підприємства в його внутрішній структурі розглядають функціональні області потенціалу, а саме: виробництво, маркетинг, кадри, менеджмент, фінанси, інформацію, наявність яких потребує структуризації потенціалу підприємства. У рамках кожної функціональної області формується свій внутрішній потенціал, який умовно можна структурувати на об'єктний і суб'єктний (рисунок).

Рис. Структура потенціалу підприємства за складовими

Оскільки формування потенціалу підприємства є складним процесом, орієнтованим на максимальну взаємодію із зовнішнім середовищем і забезпеченням високої якості реалізації, важливо визначити чинники, які зумовлюють розвиток його елементів і впливають на їхню збалансованість та ефективність використання [3]. Усі фактори можна класифікувати на зовнішні та внутрішні, саме вони формують єдиний системний комплекс.

До зовнішніх факторів можна віднести економічні, соціальні, політичні, юридичні умови, вплив яких визначається обмежувальними або стимулюючими заходами з боку різних державних органів, банків, інвестиційних компаній, суспільних груп, політичних сил. Крім того, важливим зовнішнім фактором виступають ринкові умови на вході (умови конкуренції на ринках ресурсів) і виході із системи (умови конкуренції безпосередньо в галузі). Зовнішні чинники виникають за підприємством і зазвичай перебувають поза сферою його впливу.

Внутрішні, навпаки, виникають у середині підприємства і пов'язані з помилками керівництва та персоналу: досвід і навички менеджерів, принципи організації та ведення бізнесу, моральні цінності й амбіції керівників, а також загальноприйняті в рамках підприємства цінності та культура [4].

Якщо на зовнішні чинники підприємство не може ніяким чином вплинути, то на внутрішні просто зобов'язане. З метою підвищення ефективності використання потенціалу, повинні бути враховані всі внутрішні передумови, пов'язані з загальноприйнятими настановами всередині підприємства, які допоможуть йому утримувати конкурентні переваги на ринку, за рахунок зростання прибутковості бізнесу.

Кожний окремих елемент потенціалу підприємства повинен використовуватися по максимуму та містити в собі ключові умови успіху. До них можна віднести: використання інновацій у виробничому процесі, високу якість виробничих досліджень, наявність прогресивних технологій та високого досвіду персоналу в певній галузі, його здатність до розробки та реалізації інновацій, наявність системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів відповідно до стратегічних цілей діяльності, наявність високоякісної паливної арматури, дешевих джерел енергії, високий рівень обслуговування, широкий асортимент продукції, привабливий дизайн, гарантійне обслуговування покупців, широку мережу дилерів, високу кваліфікацію служби маркетингу та менеджменту, високу якість реклами та наявність позитивного іміджу [5].

Відповідно всі елементи потенціалу об'єктивно пов'язані з функціонуванням і розвитком підприємства. З одного боку, вони підлягають фізичному та техніко-економічному старінню, з іншого – чутливі до досягнень науково-технічного процесу [3].

Таким чином, для прибуткового функціонування суб'єктів господарювання однією з умов є широке розуміння та ефективне використання такої економічної категорії, як "потенціал підприємства". Його, з огляду на викладене, пропонується розглядати як сукупність ресурсів підприємства, що визначають його можливість здійснювати у майбутньому виробництво товарів і послуг, одержувати доходи і прибуток. Структурно потенціал поділяється на об'єктивні та суб'єктивні складові, покращення використання яких дасть можливість отримання конкурентних переваг, а відповідно і лідерства у своєму сегменті на ринку.

Наук. керівн. Телишевська Л. І.

Література: 1. Ждан О. В. Економічне обґрунтування терміна "потенціал підприємства" / О. В. Ждан // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3. – С. 140. 2. Рєпіна І. М. Підприємницький потенціал: методологія оцінки та управління / І. М. Рєпіна // Вісник Української академії державного управління при Президенті України. – 1998. – № 2. – С. 262–271. 3. Маринич І. А. Наукові підходи до формування потенціалу підприємства / І. А. Маринич, Н. Р. Кадилович // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.15. – С. 220–223. 4. Могилів Ю. М. Потенціал і розвиток підприємства: конспект лекцій / Ю. М. Могилів. – Павлоград, 2008. 5. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа / А. А. Томпсон; [пер. с англ.]. – М.: Изд. дом "Вильямс", 2002.